

INBJUDAN ATT LÄMNA SYNPUNKTER I SAMBAND MED ETT INITIATIV (utan konsekvensbedömning)

Syftet med detta dokument är att informera allmänheten och berörda parter om kommissionens arbete, så att de kan ge återkoppling och delta i samråd på ett ändamålsenligt sätt.

Vi ber dessa grupper att yttra sig om kommissionens tolkning av och möjliga lösningar på problemet och att lämna relevant information som de har tillgång till.

INITIATIVETS TITEL	Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om en EU-strategi för öar
ANSVARIGT GENERALDIREKTORAT ANSVARIG ENHET	GD REGIO – enhet 03 (Städer, samhällen, människor)
SANNOLIK TYP AV INITIATIV	Meddelande
PRELIMINÄR TIDSPLAN	Andra kvartalet 2026
YTTERLIGARE INFORMATION	—

Detta dokument är endast avsett som information. Det föregriper inte kommissionens slutliga beslut om huruvida – och i så fall hur – den vill gå vidare med detta initiativ. Alla delar av initiativet som beskrivs i detta dokument, inklusive tidsplanen, kan komma att ändras.

A. Politisk bakgrund, problemformulering och subsidiaritetsprövning

Politisk bakgrund

Inom EU finns ett antal öar som tillsammans har många olika landskapstyper, samhällen och ekonomiska och sociala förhållanden. Kombinationen av dessa öars geografiska mångfald, speciella socioekonomiska profiler, ökaraktär och avsides läge, deras ekonomiska och miljömässiga sårbarheter samt deras exponering för klimatförändringar innebär att de måste hantera ett antal unika och långvariga strukturella utmaningar. Samtidigt medför deras särskilda geografi och rika natur- och kulturarv också utvecklingsmässiga och säkerhetspolitiska möjligheter som inte alltid utnyttjas fullt ut. Om öarnas specifika styrkor utnyttjas kan de användas för att testa innovation inom t.ex. hållbara transporter och hållbar mobilitet, vattenförvaltning, ren energi, begränsning av och anpassning till klimatförändringar, turism, digital innovation och den blå ekonomin, samtidigt som de stöder hållbar turism och stärker EU:s säkerhet och försvar – allt på ett sätt som ger ösamhällen samma livskvalitet och tillgång till möjligheter som samhällen på fastlandet.

I [verkställande vice ordförande Raffaele Fittos uppdragsbeskrivning](#) framhålls EU:s åtagande att ta itu med öarnas särskilda ekonomiska och sociala utmaningar. Med utgångspunkt i ett flertal av EU:s politikområden och initiativ syftar detta åtagande till att skapa en mer enhetlig och samordnad strategi för att ta itu med de utmaningar som öarna står inför, både direkt och indirekt. Föresatsen att arbeta mer strategiskt för att stödja öar stärktes ytterligare genom det förslag om [en halvtidsöversyn av sammanhållningspolitiken](#) som offentliggjordes den 1 april 2025, där det beslutades att ett samråd skulle hållas om utvecklingen av en strategi för öar, och genom [den europeiska världshavspakten](#) som offentliggjordes i juni 2025.

En strategisk ram för att ta itu med **öars unika utmaningar** har även länge efterfrågats av Europaparlamentet ([resolution om EU:s öar och sammanhållningspolitiken](#): den aktuella situationen och framtida utmaningar (2021/2079(INI)) och av berörda parter.

Från de rådgivande kommittéerna har liknande uppmaningar hörts, särskilt i 2023 års [yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om de största utmaningarna för EU:s öar, bergsområden och glesbefolkade områden \(C/2024/1572\)](#) och 2022 års [yttrande från Europeiska regionkommittén om förstärkt sammanhållningspolitiskt stöd till regioner med geografiska och demografiska nackdelar \(artikel 174 i EUF-fördraget\)](#) (CDR-2959-2022).

Det problem som ska åtgärdas genom initiativet

Öarna i EU är mycket olika sinsemellan, både i geografiskt och socioekonomiskt hänseende. Medan vissa öar har blivit till blomstrande knutpunkter som går i tåten för den ekonomiska utvecklingen, bland annat inom turismen, brottas andra med seglivade problem med anledning av sin ökaraktär. Där ingår begränsad konnektivitet, ekonomisk sårbarhet, strukturellt demografiskt tryck och sociala hinder som begränsar öarnas kapacitet för hållbar tillväxt och resiliens.

EU har genomfört sektorsspecifik politik och riktade initiativ för bl.a. territoriell sammanhållning, konnektivitet, energi, digital omställning och havspolitik. På så sätt har öarna fått viktig hjälp att ta itu med många av sina unika utmaningar, utnyttja sin socioekonomiska potential och förbättra livskvaliteten i lokalsamhällena. Denna politik har visserligen varit betydelsefull, med samma resultat skulle ha kunnat uppnås mer effektivt om man använt en mer sammanhängande strategi. Både Europaparlamentet och de rådgivande kommittéerna har noterat detta, och de fortsätter att uppmärksamma områden där samordningen mellan EU:s politikområden skulle kunna stärkas. De uttrycker även sin oro över att relevant sektorsspecifik lagstiftning inte tar tillräcklig hänsyn till öarnas villkor.

Fragmenteringen i EU:s sektorsspecifika politik, initiativ och finansieringsinstrument kan göra det svårt för medlemsländerna att utforma och genomföra en sammanhängande nationell politik till stöd för öar. Denna fragmentering kan göra politiken mindre verkningsfull på plats och leda till en större administrativ börda. Öar – och myndigheter på mindre öar – med begränsad kapacitet kan ha särskilt svårt att komma åt och dra nytta av EU:s tillgängliga stöd och finansiering. Dessa utmaningar visar att det behövs en mer enhetlig och integrerad strategi, som både kan förbättra genomförandet av befintlig politik och säkerställa att öarnas särskilda behov beaktas på lämpligt sätt i EU:s initiativ.

På territoriell nivå ingår öar och fastland ofta i samma administrativa regioner¹, som även utgör grunden för tillämpningen av EU:s sammanhållningspolitik. Dessutom behandlar makroregionala strategier och havsområdesstrategier vanligtvis utmaningarna för öar, kustområden och fastlandet på ett sammantaget sätt. Inom alla politikområden, särskilt transporter, är det mycket viktigt att planering görs gemensamt för kustområden och ösamhällen. Därför är det viktigt att ta itu med öarnas unika utvecklingsbehov samtidigt som man utnyttjar öarnas och fastlandsområdenas förmåga att komplettera varandra.

Öarna utgör också EU:s yttersta randområden, och i enlighet med artikel 349 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) måste EU utarbeta en särskild strategi för dessa på grund av deras särdrag. Därför publicerades en separat inbjudan att lämna synpunkter på denna strategi i november 2025.

Grund för EU-åtgärder (rättslig grund och subsidiaritetsprövning)

Rättslig grund

Enligt [artikel 174²](#) i EUF-fördraget ska EU "utveckla och fullfölja sin verksamhet för att stärka sin ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning". Här anges även att öar är områden som påverkas av "allvarliga och permanenta, naturbetingade eller demografiska nackdelar", vilket innebär att de har rätt till särskild hänsyn.

Det faktiska behovet av EU-åtgärder

¹ Grundläggande Nuts 2-regioner (för regionalpolitik) och små Nuts 3-regioner (för särskilda diagnoser) enligt Eurostats nomenklatur för statistiska territoriella enheter: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts>.

² [EUR-Lex - 12008E174 – SV – EUR-Lex](#).

Meddelandet om en EU-strategi för öar är förenligt med subsidiaritetsprincipen eftersom det kompletterar och stöder åtgärder som vidtas på lokal, regional eller nationell nivå. EU-åtgärderna inriktas särskilt på att göra det möjligt för lokala myndigheter, även på öar, att utveckla och genomföra skraddarsydd politik som tar itu med de specifika geografiska och socioekonomiska utmaningarna i dessa territorier. Genom meddelandet erbjuds vägledning och resurser för att främja hållbar utveckling och se till att inga samhällen lämnas utanför.

Vid planeringen av initiativets innehåll kommer hänsyn också att tas till proportionalitetsprincipen. Initiativet är ett icke lagstiftande instrument som syftar till att minska den ekonomiska och administrativa bördan för EU samt för nationella, regionala och lokala myndigheter och berörda parter.

B. Vad är initiativets mål och hur ska det uppnås?

En samordnad politisk ram för utveckling av EU:s öar kommer att vägleda EU:s åtgärder och ge medlemsländerna möjlighet att bättre styra programplaneringen och genomförandet av sin nationella politik och EU-stödet. Strategin syftar till att uppnå detta genom följande sammanlänkade mål:

- 1) **Öka den ekonomiska konkurrenskraften** och attraktionskraften hos EU:s öar som dynamiska territorier, genom att stödja traditionella sektorer (jordbruk, fiske, turism) och ekonomisk diversifiering, uppmuntra innovation och smart specialisering – inbegripet inom den blå ekonomin – och öka konnektiviteten på öarna och med bredare marknader, både digitalt och genom transportförbindelser.
- 2) **Verka för resiliens och hållbarhet** genom att fasa ut fossila bränslen och stärka systemen för förnybar energi för att minska energiberoendet, främja cirkulära och resurseffektiva metoder, även i fråga om avfallshantering och vattenförvaltning, och ge öarna större möjligheter att förbereda sig inför, anpassa sig till och minska klimatrelaterade risker.
- 3) **Ta itu med strukturella demografiska utmaningar och uppmuntra dem som vill att stanna kvar i sin region ("rätten att stanna")**, genom att öka tillgången till bostäder till ett rimligt pris och offentliga tjänster som utbildning och hälso- och sjukvård samt stödja kulturarvet och den lokala identiteten.
- 4) **Stödja öars strategiska bidrag till EU:s försvar och säkerhet**, bl.a. inom energi, transporter, kritisk infrastruktur, migration och gränsförvaltning samt förmågan att upptäcka och reagera på hot.

Strategin kommer att innehålla förslag och rekommendationer för hur man kan göra EU:s politik och finansieringsinstrument för öar mer samordnade, kompletterande och målinriktade. Den kommer också att stödja utformningen av nationella och regionala partnerskapsplaner under nästa programperiod.

Förväntade konsekvenser

Strategin kommer att göra EU:s sektorsspecifika politik och initiativ mer enhetliga och göra det lättare att utforma och genomföra nationella planer eller strategier för öar, särskilt för mindre myndigheter. I egenskap av övergripande strategisk ram ska strategin göra EU:s politik effektivare och mer målinriktad. De administrativa hindren och kostnaderna för myndigheter och berörda parter ska minskas, så att territorierna fullt ut kan förverkliga sin ekonomiska, sociala och miljömässiga potential.

Det förväntas göra det enklare för myndigheter att planera och genomföra politik som är anpassad till specifika geografiska, ekonomiska och sociala förhållanden, främja resiliens och hållbar utveckling och förbättra livskvaliteten.

På det hela taget kommer initiativet att stärka EU:s engagemang för öar och göra så att EU:s stöd utnyttjas mer och får ett större genomslag samt att politiken anpassas till öarnas unika behov och utmaningar.

Framtida övervakning

Genomförandet av strategin kommer att övervakas genom datainsamling inom ramen för olika åtgärder som genomförs genom initiativet. Detta kommer att ligga till grund för framtida utvärderingar och konsekvensbedömningar.

Eftersom stöd till öar är en viktig del av Europeiska världshavspakten kommer övervakning också att ske genom den planerade övervaknings- och rapporteringsramen, särskilt resultatavlan och lägesrapporten för världshavspakten.

C. Bättre lagstiftning

<p>Konsekvensbedömning</p> <p>Initiativet kommer att utformas som ett meddelande från kommissionen med en gemensam strategi och rekommendationer för framtiden.</p> <p>Strategin leder inte till några nya finansieringsflöden eller lagstiftningsförslag. Utöver denna inbjudan att lämna synpunkter kommer insikter från den senaste tidens verksamhet – däribland de samråd med berörda parter som hållits i samband med utarbetandet av världshavspakten – att bidra till strategins kunskaps- och evidensbas. Andra verktyg för bättre lagstiftning, som offentliga samråd eller konsekvensbedömningar (vilket inte krävs för denna typ av initiativ), skulle inte bidra med något mervärde.</p>
<p>Samrådsstrategi</p> <p>Med denna inbjudan att lämna synpunkter uppmanas allmänheten och berörda parter att dela med sig av sina åsikter om de största utmaningarna för EU:s öar, komma med konkreta förslag på hur dessa utmaningar kan övervinnas samt berätta vad de väntar sig av EU:s politik. Återkopplingen från viktiga berörda parter kommer att bidra till den evidensbas som används för att ta fram rekommendationerna i strategin.</p> <p>Bland de främsta berörda parterna ingår nationella, regionala och lokala myndigheter, det civila samhället, lokalsamhällen, andra berörda parter och företrädare på öar samt andra berörda parter som arbetar med frågor som rör öars utveckling.</p> <p>Allmänheten uppmanas att svara på denna inbjudan att lämna synpunkter. Bidrag kan lämnas in på vilket som helst av EU:s 24 officiella språk via portalen "Kom med synpunkter" (kommissionens webbplats för offentliga samråd). Information om denna inbjudan att lämna synpunkter kommer att spridas i kommissionens kommunikationskanaler och via berörda parter. En rapport som sammanfattar alla resultat av samrådet kommer att utarbetas och offentliggöras, tillsammans med alla inlämnade bidrag.</p>
<p>Varför ordnar vi samråd?</p> <p>Kommissionen söker åsikter och erfarenheter från allmänheten och berörda parter från EU:s öar, men även från andra platser. Syftet är att samla in synpunkter på följande områden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Viktiga utmaningar och prioriteringar: vilka är öarnas största utmaningar på kort och lång sikt, och vilka politikområden bör prioriteras i strategin? 2. Befintliga strategier, komplementaritet och relevant lagstiftning: vilka av EU:s befintliga strategier och initiativ, och vilken befintlig EU-lagstiftning, fungerar väl, och hur bör den nya strategin komplettera åtgärder på nationell, regional och lokal nivå? 3. Förväntningar och förslag från berörda parter: vad förväntar sig berörda parter att EU ska åstadkomma, och vilka konkreta åtgärder till stöd för öar vill de se genomföras inom viktiga politikområden? 4. Ungdomar och rätten att stanna: vilka är de största utmaningarna för ungdomar på öar, och hur ska strategin göra dessa territorier till platser där personer i alla åldrar vill leva, så att människor kan stanna kvar på den plats där de vuxit upp?
<p>Målgrupp</p> <p>Alla som vill får delta i detta samråd. Kommissionen uppmanar särskilt berörda parter på EU:s öar att delta. Även regionala och lokala myndigheter, särskilt de som ansvarar för öar, samt gräsrotsorganisationer och ungdomsorganisationer på öar uppmanas att delta,</p> <p>liksom EU-institutioner, europeiska och nationella nätverk av ömyndigheter, akademiker, arbetstagare och organisationer inom den blå ekonomin, icke-statliga organisationer samt nätverk verksamma på den politiska arenan.</p>